

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

לכני שמעון וגו' פקדיו במספר שמות (א, כב) - שבט שמעון היה במנין הראשון 59,300 במנין השני נתמטטו מאד והגיעו ל-22,200 ובקדו נתמטטו משבט שמעון 37,100. רמז לכה: "פקדיו" בגימטריה ל"ז אלה ומאה לפי ככל השבטים כתוב "פקדיהם" חוץ משבט שמעון שכתוב "פקדיו". (אגרא דכלה)

למטה זבולן שבטעם וחמשים אלה (א, לא) - אות הראשונה ואות האחרונה של "זבולן" הן "זו", והוא מספר האלפים "שבטעם וחמשים אלה" שבשבט. וכן מאחר זבולן היה זן ומפרנס את יששכר שמו מתחיל ומסתיים במלה "זו". (שפתי כהן)

בני נפתלי למשפחתם (א, מב) - אצל כל השבטים נאמר "לבני", פרט לנפתלי שנאמר אצלו "בני", כי לאחר שבט נפקדו כל השבטים ונשאר רק שבט נפתלי, כבר היו יודעים ממילא את מספר נפשיותו, בהתאם למפקד הפללי הקודם, ולא היה עוד צורך לפקדו. לפיכך לא נאמר "לבני" כי אם "בני נפתלי", שכבר נתברר ממילא מה מספרם של כל אלה. (האריז"ל)

בשמו של כל נשיא שבט שהיה אמצעי במתנהו מזכר שם ה': נשיא לבני יששכר - נתנאל, נשיא שמעון - שלמייאל, נשיא מנשה - גמליאל, נשיא אשר - פנעיאל.

בעת חגפת המזבח הקריב נתנאל את קרבנו ביום ב', שלמייאל ביום ה', גמליאל ביום ח', ופנעיאל ביום י"א. ביה-חייא בגימטריה 26 כמנין שם ה'. (מנחת יצחק)

ראשי הדגלים היו: יהודה, ראובן, אפרים ודן. וסמן לכה: "מה אדיר שמך בכל הארץ", א - אפרים, ד - דן, י - יהודה, ר - ראובן. דגל מתנהו ראובן היה בצד דרום, וסמן לכה: דרם - ראשי תבות דגל מתנהו ראובן. (פרפראות)

פרשת במדבר מסתיימת במלה "ומתו". מפרש התרגום: "ולא ימותו" כדי לסיים בכי טוב.

ספורים בפרשה

שאו את ראש פליעת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם (א, ב)

פעם נסע החדושי הרי"ם עם כמה מחסידיו ובדרך עמדו כמה ערלים צעירים שספרו בקול את בני החבורה שעברה לפניהם. הביט הרבי ואמר: "בפרשת במדבר מספר על צווי ה' למשה לספר את בני ישראל. ומדוע נצטוו בן? כי פשני ישראל יהיו מפורים בין העמים, לא יתבטלו ביניהם, מפני שכלל אמרו חכמינו וזכרונם לברכה ידבר שבמנין, אפלו באלף לא בטיל, ואפלו הערלים יחשיבו את עם ישראל כבן שיספרו אותנו..."

בילדותו של המגיד מקזריטש, פרצה דלקה בעיר מגורם וכל הבתים היו למאכלת אש ורק הנפשות היו לשלל. ראה המגיד את אמו מקוננת בבכי מר ונסה לנחם אותה: "הרי בחסדי שמים נצלנו בלנו מקנות, ומדוע מתאבלת את על עצים ואבנים שנסרפנו?" אמרה לו האם: "לא על זה אני בוכה, כי אם על פתח היוחסין שהיה לנו עד דוד המלך". נחמה הבן ואמר: "מנעי קולך מבכי, כי ממני תתחיל מגלת יוחסין חדשה".

הסבא קדישא מרוז'ין, היה מפרסם כמיקום מזרע מלכות בית דוד. חתנו היה רבי דוד היילפרין, שאביו רבי יעקב יוסף היה עשיר גדול מגזע משפחה מיקסת ועתיקת יומיו. בשעת התנאים, נהגו רבים למנות את אבותיהם ולהזכיר זכות אבות, ואף המחזקן בקש לעשות כן. אמר לו הסבא קדישא, כי עקר מעלת היחוס היא על ידי הבנים ולא על ידי האבות, ואמר: "זכני המגיד מקזריטש התייחס אחר בנו רבי אברהם 'המלאך'. הלה התייחס עם בנו, הוא אבי רבי שלום שכנא מפרוהבישט, ואני מתייחס עם בני", והסמיד לדבריו את הפסוק: "תחת אבתך יהיו בניך".

אדם אחד, שהיה צאצא לגדולי עולם ובשם התפאר, לא הלך בדרך ומעשיו לא היו מתקנים. אמר לו פעם צדיק אחד: "דע לך, שהיחוס פשוטו כשמיכה עבה. אם אדם מתפסח ביום קר עם שמיכה עבה, חם גופו נשמר והשמיכה מחממתו. אבל אם תניח אבן קרה תחת שמיכה, לא תתחמם השמיכה כלל. כך גם ביחוס, אם האדם הולך בדרך ה' ומקנים את מצותיו, זכות אבותיו מגנה עליו ומסייעתו, אבל אדם שלא מתנהג בשורה מה לו ול'יחוס אבותיו'? וכן היו אומרים, שהיחוס פשוטו כשמיכה אפס. כל צדיק וגאון נוסף שהאדם מתייחס אליו, הריהו כמו ספרה נוספת ב'חשבונו'. אם האדם הולך בדרך אבותיו והוא שנה משהו, הופך הוא לספרה אחת ומעמידים אותו בסוף השורה, וכה מתקבל מספר עצום של מיליונים ומיליארדים, אבל אדם שאין במעשיו כלום, הריהו אפס לאפסים..."

איש ראש לבית אבתיו הוא (א, ד)

עשיר אחד התגררב בפני החכם רבי משה חפץ על כך שהוא מיקום יותר ממנו. השיב לו רבי משה: "ההבדל בינינו, שאצלך היחוס נגמר, ואצלי היחוס התחיל בן. 'איש ראש לבית אבתיו הוא' שממנו יתחיל היחוס. 'הלוך ילך ויבכה נשא משד'הזרע', אדם שרק ממשיך את הזרע אין לו כלום, אולם 'באיבוא ברוח נשא אלמתיו' שנושא את יבול עצמו ואת מעשיו הטובים..."

היה היה

“לבלתי ידח ממנו נדח”

ירון היה צעיר וישראלי טפוס, שעבר מסלול חיים זהה למאות אלפי צעירים כמוהו. רחוק היה מהיהדות פמטחוי קשת. מעולם לא הפיר אותה ולא זכה לטעם מצויף דבשה. יחד עם חבריו, יצא למסע מפרך בארצות המזרח, בקר בהדו ואתריה, פתת רגליו בטפוס על הרים והפליג בסירות בנהרות ובימים. נפשו כמיהה למעט רוחניות ונשמתו צמאה לטללי תחייה. אך במקום לשאב מים חיים מהמעין הנובע של תורת ישראל, הלך לחצב בארות נשברים במקדשיה של הדו וניגן מהבליהם של זיריה וכהניה, אותם העריץ בכל לבו.

עברו מספר שנים וירון חש כי לבו ריק מכל תכן והחליט לשוב על עקבותיו ולחזר ארצה. פאן בארץ נדלק בו הניצוץ היהודי והוא החל להתחמק אחר עברו וקורות אבותיו, אך העלה חרס בידו. הוריו בקשו זה מכבר להתנתק מעברם הגלוי ולכן לא נשתמרו במשפחה זכרונות על דורות עברו. רק קצה חוט הצליח ירון להעלות בחכתו. מידע מקטע הגיע לאזניו על סבו הזקן שהגיע ארצה לפני שנים רבות מרוסיה, אך לא היה ידוע מה עלה בגורלו. בהחלטה של רגע החליט ירון, כי אם יצליח לגלות את סבו האבוד ואת דרכו בחיים, ילך אף הוא בעקבותיו ויחקר לבוראו.

החל ירון במסע תחתית של גלוי עקבות סבו ולבסוף הגיע אל ר' שמואל, אחד מבני ירושלים המסלאים בפז. אשר כל ימיו מקדשים הם למען הזולת ומקרב הוא במאור פנים את כל אשר בשם ישראל יבנה. ממנה הוא ר' שמואל על אחד מארגוני הצדקה התיקים והגדולים בארצנו הקדושה, אשר נוסד בראשית ימי הישוב היהודי המתחדש בארץ, ובנצחו נעשים מדי יום אלפי פעולות חסד עם הפלל והפרט.

בששמע ר' שמואל את ספורו של ירון, בקש לדעת את שמו של סבו וקנו האבוד. נבר ירון ברשימותיו והצליח לזהות רק את שם משפחתו: “ארוני”. החל ר' שמואל לפשפש בפנקסים וינים שאצורים תחת ידו במקנה הארגון התיקי, אך השם לא הזפר בשום מקום. בקש המקנה מירון להמתין ימים מספר והמשיך בחפוש. פמעט שהרים ר' שמואל ידיו ביאוש, אלא שלפתע הוציא מהארון המאבק פנקס הכנסות והוצאות וישן של החברא קדישא בירושלים, ובאחד העמודים הבזיק מולו השם ארוני.

בדק ר' שמואל הקא והתם ולבסוף הצליח לגלות פרטים עלומים על סבו וקנו של ירון שגרמו לו לר' שמואל התרגשות רבה. התברר, כי לפני כמאה שנה, עלה ארצה רב חשוב בשם רבי יהודה ליב הכהן ארוני, אשר מוצאו מרוסיה ולאחר מכן שמש קרב באמריקה, ואף בירושלים בנה: “דער אמריקאנער רב”.

הרב באמור היה כהן ואף נשא בזוג שני פאן בארץ, ובפנקס אף הופיעו שמו ושם אשתו וגם מקום מנוחתם בהר הזיתים מול מקום המקדש, עם פרוט התשלומים על רכישת חלקות הקבורה בהר.

בגדים רועדות חיג ר' שמואל אל ירון והלה קפץ פנשוף נחש לשמע הגלויים המסעירים. לא עברו דקות ארכות והלה הגיע אל משרדי הארגון בנשימה טרופה ובקש לראות כמו עיניו את הממצאים החדישים.

ההתרגשות של ירון היתה עמקה והוא לא ידע את נפשו. לפתע גלה את עבודת היות סבו כהן ששמש קרב בקהלה מפרסמת באמריקה, ואף את מקום קבורתו בהר הזיתים. זמן קצר לאחר מכן, כבר עמד ירון למרגלות מצבה עתיקה במרומי הר הזיתים, כשהוא מתניח עם נשמתו של סבו וקנו. לראשונה בחייו, התרפק ירון על אביו שבשמים כבן אובד ששב לביתו לאחר שנים רבות של העדרות.

הגלוי הגדול הביא למהפך עצום באורחות חייו של ירון. בצעדים בטוחים, החל לפסע במסלה העולה אל בית ה', כשבני ביתו וכל משפחתו צועדים בעקבותיו והופכים ליהודים מאמינים ושומרים על קלה כבחמורה.

ירון גם לא שכח את סבו וקנו שבעקבותיו חזר לכור מחצבתו, שפץ את המצבה העתיקה ואף רכש לעצמו חלקה סמוכה לאחר מלאת ימיו ושנותיו, וככל הזדמנות עולה ירון אל הר הזיתים ושופך תחנה בצל מצבת סבו לישועת עמו ישראל.

מאורות

הרב הקדוש רבי שלמה מזועהיל ז"ע ליום ההולא כ"ו באי, יסוד שביסוד, תש"ה

צדיק מפרסם ופועל ישועות, נינו של רבי משה מזועהיל בנו של רבי יחיאל מיכל מזלזשטוב ומיסד חצר הקדש זועהיל בארץ ישראל.

התפרסם בפשטותו ובנענותו. רבים נהרו אליו להתברך מפיו וראו אצלו ישועות ומופתים מעל לדרך הטבע. בתחלת שנת תש"ב, כשהנאצים הגיעו כבר לאל עלמין שבמגרים, יצא יחד עם הרחיק רבי ישראל מזזזטין להתפלל על קברו של ה"אור החיים" הקדוש ולאחר התפלה אמר רבי שלמה, שבהר ציון תהיה פליטה וארץ ישראל תנצל במלחמה, וכך היה.

לאחר שעלה ארצה בשנת תרפ"ו, השתקע בעיר העתיקה ללא פרסום והתנהג בפשטות כאחד האדם. לאחר מכן גר בשכונת בית ישראל שם בנה בעצמו את ביתו הקטן שעומד עד היום.

אחז בשלש עמודי העולם, גאון בתורה, בעבודת ה' ובעשית חסד עם הבריות. רב ימיו הסתיר את כחו בתורה ואולם לעתים נדירות התגלה כגאון גדול בכל חדרי התורה. בפלומס המפרסם של שמירת השבת גיפן סמוך לפטירתו, הביע את דעתו נחרצות כשיטת הרמב"ם לשמר את השבת כמוקדה.

הסתלק בספירת יסוד שביסוד ונטמן בהר הזיתים. ציונו הפך לתל תלפיות נרבים נוהרים לשם עד היום. לשפך תפלה ותחנונים לקב"ה בזכות הצדיק. בנו רבי גדליה משה מלא את מקומו, אך הוא הסתלק לאחר פחמש שנים.

יוסיף דעת

פרשתנו עוסקת רבות בעניין מניין בני ישראל שנערך עם יציאת מצרים. נספרו השבטים, הדגלים, הלוויים מכן חודש ומעלה, הבכורים של בני ישראל הלוויים מכן שלוש ועד חמישים.

עיון בתוצאות הספירה מגלה, כי המספרים כולם עגולים למאות, חוץ משבט גד שמספרים בעשרות, אך אין מספר שמסתיים ביחידות, למעט מספר בכורי בני ישראל שעדפו על פני הלוויים ב-273. כך גם בספירות נוספות בתורה, כמו השלל של מלחמת מדין בפרשת מטות ועוד, המספרים עגולים ומסתיימים באלפים ומאות ולא ביחידות.

הרי"ד, רבי ישעיה מטראני, שהיה מגדולי הראשונים באיטליה מעלה את התמיהה המפורסמת, כיצד ייתכן שכל המספרים עגולים הם באורח פלאי ולא יחסר אחד או שניים במספרים הכלליים? והוא מחדש ש"אין הכתוב מקפיד בזה", והיינו שהתורה 'עגלה' את המספרים כדי שהם יהיו נוחים יותר. הרי"ד מוכיח זאת גם מספירת העומר שכתוב בו 'תספור חמישים יום' ואין בו אלא ארבעים ותשעה יום, וכן 'ארבעים יכנו' וכו' 39 מלקות בלבד. דומה לדבריו אלו כתב גם הרא"ש: "שכן דרך המקרא כשמגיע המניין לסכום עשירית פחות אחת, מונה אותו בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון האחד". אומנם חז"ל באו בדרשות על המספרים, אולם בפשטות הם עגלו. לעומת זאת כתבו רבים, שהמספרים בתורה מדויקים הם ובדרך נס היה מניין בני ישראל בעשרות ומאות שלמות.

יסוד שבחסד

"המצב קריטי!" קרא ד"ר צונדק, שעלה ארצה לפני שמונים שנה ושמש ברופא מגסה ומסור בבית החולים הדסה.

היתה זו אחת מבנות ירושלים שהקשתה בלדתה והגיעה עד שערי מות. היולדת נתקפה בתרומבוזה (פסקת), קריש דם שהגיע ללב ומצבה היה חמור ביותר.

ד"ר צונדק שהזעק אל החולה, לא מצא כלי רכב לנסיעה לבית החולים ומחמת הסכנה והזמן הקצר שעמד לרשותו, אץ רגלית עד בית החולים ושם נבא את נבואתו הקודרת.

נקל לשער את חרדת בני המשפחה, שלא ידעו את נפשם מרב צער וכאב. הם קרעו את השמים בתפלותיהם וזעקותיהם אך היאוש זחל אל לבם. הבכיות הרמות נשמעו בכתלי בית החולים והצער נשקף מעיני ההורים שחששו מהאסון הקרב ובא חלילה.

אחיה של החולה, היה בחור צעיר לימים, והוא החליט לפנות אל הצדיק של ירושלים, רבי שלמה מזוויל. לא ממשפחת חסידים היו ולא הרגלו בקגון דא, אלא שכלו כל הקציון והאח החליט על דעת עצמו לבקש ברכה מהרבי.

הרהיב הבחור עז בנפשו ודרש מהרבי לבוא לבקר את החולה ולברכה בבית החולים סמוך למטת חליה. שמע הרבי את בקשתו ומיד הביע את הספקתו והחיש את פעמיו רגלית עד בית החולים.

היה זה בשלהי ימיו של הרבי והדרך במעלה ההר עד בית החולים היתה קשה לו ויסורים תקפוהו. גופו היה חלש והוא אף לא נעזר בכלי רכב לנסיעה, אלא התאמץ במסירות נפש עד שהגיע למחלקה לטפול נמרץ.

במקביל, פנו בני המשפחה אל רבה של ירושלים, המהרי"ץ דושינסקי, ובקשו להוסיף שם לילדת, והוא הפנה אותם לרבי מזוויל בנמוק, כי שנוי שמות שיף לרבי ואמנם הוא הוסיף לה את השם 'חיה'.

כשהגיע הרבי אל בית החולים, נעמד שעה ארצה בעיניים עצומות, שקוע בתוך עצמו ושפתיו לוחשות תפלה חרישית. דמעות זולגות מעיניו וכל פלו שקוע בשרעפיו כשפניו חמורות סבר.

לבסוף ננער בפנים שוחקות ואמר: "היא תחיה". הקלה ירדה על הנוכחים והם חשו אמונה ובטחון בדברי הצדיק. מובן שהתפלות המשיכו ביתר שאת, אך התקווה נסכה בהם כחות והרעיפה עליהם טללי תחיה.

לא עברה שעה ארצה והנס התחולל אל מול עיניהם הנודמות של הרופאים ובני המשפחה המאשרים. החולה החלה להבריא שלא בדרך הטבע ובזמן קצר היא שבה לחיים תקינים באחד האדם.

התינוק שנולד למזל טוב, הקנס בביתו של אברהם אבינו והוא נמול על ברכי הרבי ששמש כסנדק. בקשתו של הרבי היתה, לקרא לילד בשם דוד, על שמו של נעים זמירות ישראל דוד מלך ישראל, אשר בזכות פרקי התהלים שכתב ונאמרו בככי וברגש בידי בני המשפחה, עלתה תפלתם אל המרום ופעלה לשנוי גזר הדין לטובה.

ברכתו של הרבי "היא תחיה", המשיכה ללוות את האשה לכל ימי חייה, והיא האריכה ימים עוד שלשים ושש שנה לאחר מקרה זה, וזכתה לראות נחת מיוצאי חלציה ובני משפחתה הברוכה.

לימים ספר האת, שהפך בינתים לאחד ממורי ההוראה בירושלים, את הספור למעריציו של רבי שלמה מזוויל, וסיים: "הרבי לא הסתפק בברכה לרפואה, אלא בתת רגליו במסירות נפש לשפף את לבו בתפלה ובתחנונים לרפואתה וזו מדה מפלגת של חסד".

פניני "אור החיים"

מדברי האור החיים הקדוש על הפקדה

תפקדו אתם - חזר לומר בן ולא הספיק במה שקדם לומר שאו את ראש וגו'.

להעירך בכונת אומרו שאו שוכן על פי דבריהם ז"ל שאמרו שנתקנאו אמות העולם בישאל מה ראו להתקרב וכו' אמר להם הקדוש ברוך הוא הביאו לי ספר איקונין שלכם ונמצא כל אחד אינו יודע מאיזו משפחה הוא, עד כאן.

הרי כי יקפיד ה' על היחוס וישפל כל החסר ספר איקונין. לזה כשבא ה' לצוות לפקד בני ישאל קדם לומר שאו לשון נשיאות ורוממות למצא לכל אחד ספר איקונין מה שאין בן באמות העולם, ואחר כך באר מה היא המעלה מן עשרים שנה וגו' תפקדו אתם, ומעשה צריכה לגופה:

כל יצא צבא - אמר הכתוב בן בכל פרטי המספר, לומר שלא היה אחד מכל הבאים לכלל המספר שלא היה ראוי לצאת בצבא אלא בלן גבורי כח, והוא אומרו ב"ל פרוש כל אחד מהם יוצא צבא.

וזה נס שאינו באמות שאי אפשר שלא ימצא בכל המספרים שלהם אחד שאינו ראוי לצאת בצבא:

וחיו ולא ימתו - פרוש, כי בהתעסקם בארון שבו התורה שהוא מקור החיים יאריכו ימים. ולחשש ההזק שייכול להיות מהנגיעה והראות בו אמר ולא ימתו:

דברי הימים

בכ"ד באייר תש"ח, הוצאו 23 פושעי מלחמה נאצים להורג, שביצעו ניסויים רפואיים בגופם של אסירים.

כ"ז באייר היה י"ט בזמן ביהמ"ק השני, לאחר שהחשמונאים ביטלו עבודה זרה של היוונים.

ביום זה יבשה הארץ אחר המבול לפי רבי יהושע.

ביום זה בשנת ת"ש, נכנסו הנאצים לפריז בירת צרפת והיא שוחררה רק לקראת סיום המלחמה בסוף שנת תש"ד. מרכז העיר נותר ללא פגע, לאחר שמפקדה הנאצי סירב למלא את פקודתו של היטלר ימ"ש להפוך את פריז לתל חורבות לפני הכניעה הגרמנית.

ביום זה בשנת תשכ"ב, הוצא להורג בתלייה אחד מגדולי הפושעים הנאציים, הצורך אדולף איימן ימ"ש, שהיה אחראי להשמדתם של מיליוני יהודים הי"ד.

בכ"ח באייר תרצ"ט, פורסם הספר הלכן ובו הגבלות חמורות על היישוב היהודי בארץ ישראל.

כ"ח או כ"ט באייר, הוא יום פטירתו של שמואל הנביא. קברו מוזהה ברמה שבנחלת בנימין, סמוך לשכונת רמות בירושלים, ולם יש מערערים וקובעים כי הוא נקבר ברמה שבאפרים. בחפירות שבוצעו באתר, נמצאו שרידים מתקופת בית ראשון. המבנה הכולל במקום הוא מצודה צלבנית בגובה כמה קומות וצריח גבוה ונישא.

משפחה

מטעם

ואלה שמות בני-אהרן הבכור | נדב (ג)
 תבת "הבכור" מספקת מתבת נדב בסמן שנקרא פסקי ולכן פרש בעל הטורים ועוד רבים, שהתבה אינה משתייכת לנדב לומר שהוא בכורו של אהרן, כי הרי נדב מת בלי בנים ואין נפקותא בבכורה שלו, אלא לאהרן עצמו כדי לרמוז שהוא הבכור למשה (ולא בכור לאמו, שהרי מרים לפניו). אולם עולה התמיהה מדוע טעם האתנתתא מופיע בתבת נדב ויצאו לקר רמזים רבים. בדרך אגב נצונו, כי מובא בשם מאמר חז"ל כי נדב נקרא על שם אבי אמו אלישבע בת עמינדב, ולכן מת מפני שהיא בקשה לקרא לבנה הראשון על שם אביה, ולא על שם אביו של אהרן, והשני נקרא אביהוא, כלומר אבי הוא. מכאן למדו, שיש לקרא לבן הראשון על שם צד האב ולא צד האם, אך כיום לא נוהגים כן.

והחנים לפני המשכן קדמה לפני
 אהלי-מועד | מזרחה משה | ואהרן ובניו
 (שם, לח)
 גם כאן יש פסק אחרי השם משה, ופרש בעל הטורים שהספה היא כדי לרמוז שמשה היה במקום אחד ואהרן ובניו במקום אחר בהנחתם.

מדגש

בשפה השגורה בפי כל, מזר השלומיאל באדם ביש מזל וכבוד תנועה שאינו מצליח לבער דברים כהולכה. מעניין להתחקות אחר מקור הכינוי המזר לראשונה בפירושנו בנושא שבט שמעון שלומיאל בראשונים. בילקוט שמעוני מזכיר, ששלומיאל זה היה זמרי בן סלוא, ראש בית אב לשמעוני, שנהרג אחר כך בידי פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, ואולי מכאן הכינוי, ויש אומרים מפני שמשמעון יצאו עניים. אך יש שמצאו סבה מפתיעה, בקד שבמי התנקה קוראים את קרבנות הנשיאים מדי יום, והיום החמישי ימו של שלומיאל, הוא היום היחיד בהנחה שלעולם אינו חל בשבת. משלומיאל נוצר השלימוזל ומקורו מנרמית שלים = רע + מזל, השלומיאל שופך תה או מרק רותח על השלימוזל...

ממלכה

פעם נוצר סכסוך בענייני מסחר בין שני סוחרים בוילנא. החליטו להציג את העניין בפני בודרים מסכמים. אחד בהר לו סוחר מפרסם והשני רצה לבחר את רבי זלמן מוולוז'ין תלמידו של הגר"א. סרב רבי זלמן להצטרף אל הסוחר והסביר כי דעת בעלי בתים הפך דעת תורה והוכיח זאת מפרשיתנו. בכל הדגלים נתוב על השבט השלישי בו החבור, גנוז: "זמטה גד", ורק אצל וביולן נתוב: "מטה וביולן" בלי ו' החבור, כדי לרמוז שישבט שעסק בתורה קשה לו להתחבר עם וביולן הסוחר...

בשנת תרי"ז, נרעשו יהודי פולין עקב נסיון התנקשות בחייו של אחד מצדיקי הדור, רבי יעקב אריה מרדזימין. משמש היה לו לרבי שהיה איש אלים והפיל חתתו על החסידים ועל בני הבית. הבלוג הרבי זמן רב ומשלא סבלו יותר התנהגותו, פטרוהו ממשרתו. בנקמה על פטרויו, זמם המשמש יחד עם אשתו שמשמשה כבשלתית במטבח של הרבי, להרעילו למות והכניסו רעל מסכן בעוגה שהגשה לרבי. לשטעם הרבי מן העוגה, תקפוהו יסורים נוראיים עד שכמעט הגיע לשערי מות. בנס נשאר בחיים והרופאים זהו כי מדבר בהרעלה והזעיקו את המשפחה הפולנית. נפתחה חקירה סבוכה ובסימיה העמדו המשמש ואשתו לדין והיו צפויים לענש מות או למאסר ממשך עם עבודת פרך. הזמין בית המשפט את הרבי, שעדיין לא החלים מן ההרעלה, להעיד בענינו, אך הרבי לא רצה לגרם למוותם של יהודים, אך מאידך לא רצה לשקר. נמלך בעצתו של ידידו הטוב, החדושי הר"ם, ואף בקש ממנו להפעיל את השפעתו להקטין את ענשם של הנאשמים, כי כבר מחל להם בכל לבו, ונשתמר מקתב מענין שכתב לו החדושי הר"ם בענינו ועצתו ביצע להעיד בלי לשקר. בסופו של דבר, פטרוהו השופטים מחובת השבועה מפני כבודו ובהשתדלותם של הצדיקים הקלו בענשה של אשת המשמש ודונה לחמשה חדשי מאסר בלבד.

ביתו של ה"חפץ חיים" שמש ככתבת לכל קשה לב ומר נפש. פעם בא אליו יהודי אמלל ושפך לפניו את מר לבו: לפניו היה בעל בית מכבד בעירו והפך למחסר לחם. עזרו ידידיו והלוו לו סכום כסף כדי שיתחיל שוב לסחר ולבסס את עצמו. נסע האיש לורשה וקנה שם סחורה ובדרך חזרה לביתו ברבנות, התנפלו עליו חילים פולניים, הכוהו ומרטו זקנו. אך הגיעה הרבנות לתחנה, חטפו החילים את סחורתו והוא נשאר בעירם ובחסר כל. החפץ חיים ישב עמו בשעתיים והתאמץ לנחמו ולעודדו. את דבריו תבל בפסוקים ומאמר חז"ל וחזק את בטחונו בקב"ה. מפני זקנותו של החפץ חיים שלח את ראשי ישיבתו רבי נפתלי טרופ ורבי משה לנדינסקי ובקשם לסובב בעירה ולקסוף כסף בעבור הנצרך. לאחר שנאסף סכום הגון, הושיט לו החפץ חיים את הכסף ואחל לו שמהיום והלאה ההצלחה תאיר דרכו והאיש יצא מלפניו מלא עווד ותקנה.

בלילה קר אחד, בא אורח לביתו של רבי נחומקה מהוורדנא ובקש ללון אצלו. לא סרב רבי נחום לארח למרות ביתו הקטן, והציע לו את מטתו שלו. הבקר האיר, והאורח יחד עם מעילו של רבי נחום נעלמו. בשהגיע רבי נחום לבית המדרש לבוש בגד קרוע, הבינו בלם שמעילו נגנב וכמה מיושבי בית המדרש נזפרו. כי זמן קצר קדם לכן ראו הלך אחד לבוש במעילו של הרב. בקשו לרדף אחריו אך רבי נחום עכב אותם ושאל: "האם הבגד היה כמדתו של ההלך?" ענו הרואים: "כמדתו ממש, פאלו לשמו נתפר". ענה רבי נחום ואמר: "איש זקן הוא ההלך, עני ואביון. עלול הוא להצטנן חליקה וטוב שהמעיל הוא כמדתו, השאירוהו אצלו".

רבי אליהו ראם היה מעמודי התורה וההוראה בדרו ורבה של שכונת פרם הירושלמית. מצין במדות תרומיות היה וזהירותו במזון אחרים היתה נפלאה. בסוף ימי השלטון הבריטי בארץ, נחקק חוק הדירות ולפיו כל מי שגד בשכירות, קבל מעמד של דיר מוגן והפך לשותף בבעלות הדירה, בעוד שלבעל הבית המקורי נותר חלק קטן בדירה. רבני ירושלים ראו בכך עשק זכויותיו של בעל הדירה שלא על פי דעת תורה, וכך פסקו החזון א"ש, הרב מבריסק ורבי צבי פסח פרנק. פנה רבי אליהו אל בעל הבית של דירתו בשכונת פרם והוסיף לו סכום נפר מעבר לסכום שיכול היה לדרוש על פי החק המנדטורי, לקיים דברי חז"ל: "צדק משלף ותן לו".

ישב רבי ישראל מסלנט עם תלמידיו ושוחחו באורחות חיים ודרכי מוסר. שאל אחד התלמידים: אדם שיושב בבית המדרש ועוסק בתורה ובעבודה לילות פמים, וחברו יושב בתנוה ועוסק במשא ומתן בישר ובכשרות. מי מהם עדיף על חברו? השיב רבי ישראל: ידוע שהעוסק במשא ומתן באמינה ומרויח לחמו בישר אין לה מדה גדולה מזו, אולם חבל על אדם כשר שקצה שמבלה את ימיו בגפס ומלח ובדגים מלוחים...

"כאשר יחנו בני יסעו, כפי שהאדם מתנהג בביתו בדקדוק המצוות כד צריך להתנהג בדרכיו ובנסיעותיו" ("ייטב לב")